

Landhusholdningsselskabets Lærlingeinstitution.

Af Justitsraad *H. Wulff*.

Med Aaret 1818 oprandt der en Landbrugskrise herhjemme, der strakte sig over en halv Snes Aar og bragte det danske Landbrug meget følelige Tab. Alle Produkter faldt i Pris, Ejendommenes Værdi forringedes i en højst betænkelig Grad, Besidderne maatte i Hobetal gaa fra Gaardene, og Tvangsauktioner samt Statens Overtagelse af Jordejendomme for Skatterestancer hørte til Dagens Orden.

Bondebruget stod den Gang paa et meget primitivt Standpunkt, og der herskede i disse daarlige Tider ligefrem Nød i mangt et Bondehjem.

I det kongelige danske Landhusholdningsselskabs Præsidium sad den Gang tre saa berømte Mænd som Konferentsraad Collin, den store Jurist Anders Sandøe Ørsted og Fabrikanten og Landøkonomen Drewsen. Disse tre Mænd vare besjælede af varm Interesse for det danske Landbrug og havde et vidtskuende Blik, og dette gjaldt ikke mindst Collin, der maa betegnes som Faderen til den Tanke, gennem Bøndersønnernes Dygtiggjørelse som praktiske Landmænd at søge Landbrugskrisens Virkninger neutraliserede saavidt muligt.

Med dette for Øje stillede han i Præsidiet Forslag om, at Selskabet skulde søge oprettet en Lærlingeinstitution, hvorigjennem unge Bønderkarle kunde oplæres i det praktiske Agerbrug hos dygtige Landmænd.

Det, der ledte Collins Tanke herhen paa, var et For-

søg, Selskabet nogle faa Aar forud havde gjort med 3 unge Islændere, der anbragtes paa veldrevne Gaarde for at lære praktisk Landbrug, et Forsøg, der var faldet meget heldigt ud.

Nu mente Collin med god Føje, at det samme Experiment med endnu større Held lod sig anvende paa danske Bøndersønner, der vel dog maatte være det bedst egnede Materiale til Bearbejdelse, hvor Talen var om Dygtiggjørelse til at bruge den danske Jord, og han fandt netop de fortvivlede Tider vel egnede til at gjøre Forsøget som den nærmest liggende Modvægt mod de vigende Konjunkturer.

Dette blev Udgangspunktet for den Lærlingeinstitution, der eksisterer den Dag idag, og som utvivlsomt har gjort det danske Landbrug fortrinlig Nytte.

Den 24. Decbr. 1819 indgik Præsidiet med et Andragende til Regjeringen om Tilladelse til at udtage 10 unge, værnepligtige Bønderkarle hvert tredie Aar til Uddannelse i det praktiske Landbrug, saaledes at disse Karle, naar de efter en treaarig Uddannelsestid gjorde sig fortjente til Selskabets Lærebrev, skulde være fritagne for Aftjeningen af deres Værnepligt.

Allerede den 1. Marts 1820 faldt der en kongelig Resolution, der gik ud paa, at der maatte udtages 10 værnepligtige Bøndersønner under 21 Aar til Oplæring under Landhusholdningsselskabet i praktisk Landbrug og saaledes, at de af dem, der efter en treaarig Læretid fik Selskabets Lærebrev, skulde fritages for Militærtjenesten, medens de, der ikke opnaede dette Lærebrev, skulde udskrives forlods. De 10 Lærlinge skulde saavidt muligt tages fra Landets forskjellige Provinser. Den 1. Novbr. 1820 anbragte Selskabet sine første Landvæsenlærlinge, og dermed traadte Institutionen praktisk ud i Livet.

Ved kongelig Resolution af 1. Decbr. 1820 udvidedes Udtagelsesretten til 12, den 28. Decbr. 1824 til 18, 1834 til 23, 1837 til 27, og den 15. Maj 1841 til 50 i hvert Treaar.

De antagne Lærlinge fik den Gang ingen Løn, idet

man gik ud fra, at Fritagelsen for Værnepligt var en tilstrækkelig Erstatning, men Følgen var, at det som Regel kun var Gaardmandssønner, der saa sig istand til at indtræde som Lærlinge. Selskabet forsøgte ogsaa med Antagelse af ikke-værnepligtige Lærlinge, mest Sønner af Præster, Skolelærere og Kjøbstadfolk, men havde ikke Held med dette Forsøg.

Da den almindelige Værnepligt indførtes, bortfaldt selvfølgelig Udtagelsesretten af sig selv, og den Tanke var et Øjeblik fremme at opgive den hele Institution. Imidlertid bestemte Præsidiet sig til at fortsætte, dog kun med indtil 25 treaarige Lærlinge, som da skulde have Løn. Paa en Forespørgsel, der rettedes til Lærestederne, om den Løn, de mente at kunne give disse Lærlinge, indløb der højst uensartede Besvarelser, og Selskabet besluttede sig derfor til ved Tilskud at regulere Lønningssatserne, der bestemtes til 30 Rigsdaler (60 Kr.) i det første Aar, 36 Rdlr. i det andet og 40 Rdlr. i det tredie Læreaar. Dette Forhold varede dog kun en kort Tid, saa overtog Lærestederne selv hele Lønnen, der først normeredes til henholdsvis 80 Kr., 90 Kr. og 100 Kr., og senere til 100 Kr., 120 Kr. og 140 Kr.

Det var naturligt, at Krigen 1848—49—50 bevirkede en Standsning i Tilgangen af Lærlinge, men allerede Aaret efter meldte der sig 39 Ansøgere, og dette Tal gik stadigt om end langsomt opad, indtil Krigen i 1864 atter bevirkede en Nedgang. I Aaret 1865 meldte der sig 35 Lærlinge, og i en Aarrække holdt Tallet sig omkring ved 40 om Aaret; i 1887 var Tallet steget til 51, men derefter indtraadte der en Nedgang: 1890 kun 28, Aaret efter 33, 1892: 30 og 1893: 28.

Denne tilsyneladende vedvarende Nedgang bragte Selskabet til at tage under Overvejelse, om Tiden ikke var kommen til Ændringer i Institutionen, saaledes at et større Lærlingemateriale kunde paaregnes, og ved Bestyrelsesraadmødet i Juli 1892 vedtoges det at nedsætte et Udvalg til Spørgsmaalets Bearbejdelse. Den 24. Juni 1893

afgav dette Udvalg en Betænkning, der i Juni Maaned s. A. godkjendtes af Bestyrelsesraadet.

I Henhold til denne nye Ordning blev Principet om kun at antage Bønderbørn eller Almuebørn opgivet, og Adgangen aabnedes for unge Mænd af alle Samfundsklasser, saaledes som der allerede i Tidsrummet fra 1828 — 1849 var gjort Forsøg med.

Medens Minimumsalderen for Antagelsen hidtil havde været 18 Aar, nedsattes den nu til 17, men der krævedes til Gjengjæld en forudgaaende Uddannelse ved Landvæsenet paa 1 à 2 Aar. Samtidig forhøjedes Lønningerne fra henholdsvis 100 Kr., 120 Kr. og 140 Kr. til 120 Kr., 150 Kr. og 180 Kr. Tanken var derhos at samle 1. og 2. Aars Lærlinge i større Antal paa dertil særlig udvalgte Læresteder for at skaffe dem en ensartet Uddannelse, medens de 3die Aars Lærlinge skulde anbringes paa Læresteder, hvor der gaves dem en betroet Gjerning og hvor de fik Lejlighed til at være Arbejdsledere for en almindelig Arbejdskraft.

Endelig vedtoges der nye Regler med Hensyn til Lærlingenes Bedømmelse, til Tilsynet med Lærestederne og til Dagbøgenes Førelse, medens et planlagt Forslag om et særligt Kursus for de tredie Aars Lærlinge i Kjendskab til Brugen af Landbrugsredskaber og de nyere Maskiner maatte opgives af Mangel paa de hertil fornødne Pengemidler.

Disse nye Regler traadte i Kraft den 1. Novbr. 1894 og fremkaldte strax en stærk Tilgang, idet der ved denne Skiftetermin alene antoges 40 nye Lærlinge, hvilket sammen med de 15, der vare antagne til Maj Skiftetid forud, udgjorde 55 for Aaret 1894. Aaret efter steg Tallet til 58, men sank derefter i 1896 ned til 43, i 1897 yderligere til 26 og i 1898 endog til 19.

Dette bragte atter Præsidiet til at tage under Overvejelse, hvad der muligen maatte være at gjøre for at standse denne Tilbagegang, og det sammenkaldte derfor det tidligere Lærlingeudvalg, suppleret med andre Sagkyndige, til en indgaaende Drøftelse af Lærlingspørgs-

maalet. Man besluttede imidlertid at bevare den hidtidige Ramme for Uddannelsen, hvorimod man indførte en Kvalitetsbedømmelse af Lærlingene med deraf følgende Klassifikation, og der nedsattes et Udvalg paa 3 Medlemmer til at bistaa Præsidiets med at klassificere de udtjente Lærlinge. Disse skulde fremtidig dimitteres med tre Karakterbetegnelser: 1., 2. og 3. Karakter, efter en opstillet Skala, og saavel Lærebrevene, som Selskabets Aarsberetning og Landbrugspressen skulde indeholde Meddelelser om Bedømmelsens Udfald.

Denne Ordning traadte i Kraft den 1. Maj 1899 og havde tilfølgende, at Lærlingetallet steg lidt i Aarets Løb. Men allerede de nærmest foregaaende Aar sporedes der en meget beklagelig Stigning i Tallet af de Lærlinge, der i Utide traadte ud af Forholdet til Selskabet. I Tiden fra 1885 til 1893 var der af 292 antagne Lærlinge faldet 65 af, hvilket giver c. 23 pCt., men i de fire Aar 1895—98. faldt af 146 antagne Lærlinge ikke mindre end 45 af, hvilket giver 31 pCt., og der synes ikke at være nogen Bedring at spore i dette meget beklagelige Forhold.

Grunden hertil maa vistnok søges i hele Tidsaanden. De unge Mennesker ville ikke underkaste sig den treaarige rationelle Uddannelse paa tre Læresteder i forskellige Provinser under stadigt Tilsyn og med bestemte Krav til Lærlingene. De foretrak de private Læresteder med den etaarige mere tvangfri Uddannelse, og at der — foruden en formindsket Tilgang — tillige er indtraadt en Kvalitetsforringelse for de Lærlinges Vedkommende, der meldte sig ind under Selskabet, viser jo det tiltagende Tal af Lærlinge, der ikke fuldende Uddannelsen.

Men samtidig maa det erkjendes, at der er udgaaet en Stab af ganske udmærkede Lærlinge fra Selskabet, og at der endnu stadig findes fortrinlige Elementer blandt dem, der søge Uddannelse under det. Maaske tør det ogsaa ventes, at den Kvalitetsbedømmelse, der nu er indført, og som utvivlsomt vil være til Gavn for de dygtige Lærlinge, vil anspore disses Forældre eller Værger til at lade de Unge søge ind under Selskabet for derigjennem

at skaffe dem en særlig god Uddannelse og, efter vel udtjente Læreaar, gode Pladser som Arbejdsledere.

Af 3aarige Landvæsenlærlinge har der ialt, siden Institutionen traadte i Kraft, været antaget 2184, men dette Antal har jo langt fra gennemført Læretiden.

For at give et Overblik over Tilgangen og den uregelmæssige Afgang gjengives herved de paagjældende Tal for de sidste 15 Aar:

Aar	Tilgang	Afgang i Utide
1885	37	5
1886	38	10
1887	51	4
1888	45	10
1889	52	16
1890	26	13
1891	34	11
1892	30	10
1893	28	9
1894	55*)	8
1895	58	11
1896	43	17
1897	27	12
1898	19	6
1899	26**)	***)
	Ialt 569	142

Man vil af denne Tabel spore en Bølgegang i de antagne Lærlinges Tal, dog i de senere Tider med en synlig Tendens nedad, og hvad Afgangen i Utide angaar, da er det umiskjendeligt, at der i de sidste Aar har fundet et forholdsvis stigende Frafald Sted, idet Procenten er nogle og tredive, medens den ellers i Gjennemsnit har holdt sig omkring 25, iøvrigt i og for sig en altfor høj Procent. Det gunstigste Aar (1887), da kun 4 af 51 Lærlinge faldt af, burde være Normen, men det er jo desværre langt fra at være Tilsældet.

*) Den 1. Novbr. 1894 traadte en ny Ordning i Kraft, der strax medførte en betydelig Tilgang.

***) Den 1. Maj 1899 traadte atter en Ændring i Reglerne i Kraft.

***) Afgangen i Utide for disse Lærlinge vil først senere vise sig.

Det har aldrig været forbundet med Vanskeligheder at skaffe gode Læresteder til Lærlingenes Anbringelse, og navnlig i de senere Aar har Tilbudet af gode Læresteder været langt større end Selskabet saa sig istand til at benytte. For Øjeblikket benytter Selskabet c. 40 Læresteder.

Selskabet afholder selv alle Udgifterne ved Lærlingeinstitutionens Administration og tildeler hver Lærling en Pakke gode Bøger, der bliver hans Ejendom efter vel udtjent Læretid, og det har udarbejdet og tilstillet Lærlingene en udførlig Vejledning til deres Dagbøgers Førelse og Indretning.

I mange Aar maatte Selskabet, foruden det før omtalte Lønningstilskud, udrede Rejsepenge til Lærlinge, hvilket iøvrigt ogsaa af og til kan finde Sted endnu, og støtte dem under Sygdomsforhold, og Selskabet har ogsaa enkelte Gange ydet Bidrag til en særlig flink Lærlings Videreuddannelse.

I 1857 aabnede Selskabet Adgang for nogle dygtige Lærlinges yderligere Uddannelse paa veldrevne Gaarde i Skotland og tilskød aarligt 200 Kr. til hver saadan Lærling, men efter en Snes Aars Forløb maatte Selskabet opgive denne Videreuddannelse, væsentligst af Hensyn til de dermed forbundne Udgifter.

Foruden Uddannelsen af Landvæsenlærlinge igjennem tre Læreaar, gjorde Landhusholdningsselskabet ogsaa i 1885 et Forsøg med en toaarig Uddannelse paa veldrevne Bøndergaarde, og denne Uddannelse bestaar endnu, men har aldrig kunnet vinde Fremgang. Skjøndt ogsaa her Lønningerne i 1894 hævedes fra 100 og 120 Kr. til 120 og 150 Kr. vedbliver denne Institution dog at føre en sygnende næsten hendøende Tilværelse. For Øjeblikket uddannes der slet ingen af disse Lærlinge, og Tallet har altid været ringe og Frafaldet stort. Det er tydeligt nok, at saaledes som Forholdene for Tiden ere herhjemme, er der ingen Livskraft i en Institution som denne, ihvorvel Tanken om at lade Gaardmænds Sønner gjennem Uddannelse paa andre Bøndergaarde modnes og udvikles til selv at overtage en Bondeejendom

til Drift, i og for sig var rigtig. Mærkeligt nok foretrækker Gaardmandssønnerne Uddannelsen paa de større Proprietær- og Herregaarde, uagtet den Belæring, de her faa, staaar noget fjernere fra den Virksomhed, de selv som vordende Gaardmænd kunne vente at komme til at udfolde. I mange Tilfælde hænder det da ogsaa, at den Gaardmandssøn, der har udtjent sine 3 Læreaar under Selskabet, bliver Bestyrer, Forpagter eller endog Ejer af større Gaarde og derved socialt hæver sig ud over Bondestanden. Ved en Statistik, Selskabet i 1892 lod udarbejde, oplystes det saaledes, at af 215 tidligere Lærlinge, om hvilke der forelaa Oplysninger, ejede 6 større Gaarde, 7 vare Forpagtere paa saadanne Gaarde og 62 Avlsforvaltere og Bestyrere — som man vil se vare altsaa 25 pCt. af disse Bøndersønner avancerede op i de større Brug.

Uddannelsen af Landvæsenlærlinge, og da hovedsagelig af de treaarige paa større Læresteder, har uden Sammenligning været den Institution, der har havt størst Betydning, men ogsaa paa forskellige andre Landbrugsomraader har Selskabet til forskellige Tider iværksat en Lærlingeuddannelse.

Blandt disse skal her først nævnes Uddannelsen af Foderlærlinge, fordi denne bestaar den Dag i Dag. Den paabegyndtes i 1854, og Lærlingene, der den Gang kaldtes Mejeribødkerlærlinge, anbragtes i to Aar paa det samme Lærested og fik samme Løn som Landvæsenlærlinge (100 Kr. for det første Aar og 140 Kr. for det andet), samt efter en vel tilendebragt Uddannelse en Douceur af Selskabet paa 40 Kr. I Begyndelsen krævedes det ikke af de antagne Lærlinge, at de forud skulde have noget Kjendskab til Bødkerprofessionen, men senere opstilledes denne Fordring, der dog igjen frafaldtes i 1891. Ligeledes skete der efter nogle Aars Forløb den Ændring i Uddannelsesmaaden, at Lærlingene skulde have Uddannelsen paa 2 Læresteder, 1 Aar paa hvert Sted, og Douceuren ombyttedes med et Tilsagn om en eventuel Understøttelse til en videre Uddannelse.

Fra 1. Novbr. 1894 blev der ogsaa i denne Lærlingeafdeling vedtaget væsentlige Forandringer: Antagelsesalderen havde hidtil mindst været 18 Aar, den nedsattes nu til 17; Uddannelsestiden forlængedes til 3 Aar, hvoraf de to Aar tilbragtes paa det første Lærested, og Lønnen forhøjedes saaledes: 1. Aar 120 Kr., 2. Aar 160 Kr., 3. Aar 200 Kr. Ved denne Lønningsforhøjelse betragtedes Tilsgagnet om en eventuel Understøttelse fra Selskabet til Videreuddannelse som bortfaldet.

Ogsaa denne Institution har kun havt ringe Trivsel og synes i den senere Tid at være i yderligere Tilbagegang. Til Maj Skiftetid 1899 meldte der sig kun 1 Ansøger og til November slet ingen. Ligeledes har Fra-faldet her altid været betydeligt, og især har dette været Tilfældet i det sidste Par Aar. Siden 1885 har der ialt været antaget 64 Foderlærlinge, af hvilke de 26 ere faldne af i Utide, altsaa over 40 pCt. Det synes som om Læretidens Udvidelse fra 2 til 3 Aar har forringet de unge Mænds Tilbøjelighed til at give sig ind under denne Uddannelse, idet Tilgangen i flere Aar var ret stabil, derpaa gik den i nogle Aar i Vejret og kulminerede i 1894 med 10 Lærlinge, for derefter at gaa ned til 2 i 1897 og 1 i 1899; (der meldte sig dog 6 i 1898, men heraf faldt de 4 hurtigt af). Der er i Øjeblikket 6 Foderlærlinge under Uddannelse.

I 1836 begyndte Selskabet ogsaa at uddanne Mejer-sker, som skulde tjene i 2 Aar paa udvalgte Læresteder og ikke fik nogen Løn, men ved deres Afgang et Gratiale af Selskabet paa 80 Kr. Denne Institution bevaredes i henved 40 Aar, men ophævedes da, efter at der ialt havde været uddannet c. 300 Mejersker.

Ligeledes forsøgte Selskabet en Uddannelse af Mejeri-bestyrerlærlinge. Hermed paabegyndtes i 1867; Lær-lingene fik ingen Løn, men Kost og Logis samt 40 Kr. i Douceur af Selskabet efter endt Læretid. Institutionen trivedes dog ikke og ophævedes allerede i 1879.

Endvidere paabegyndte Selskabet i 1843 en Uddan-nelse af Engvandingslærlinge og fortsatte hermed til

1866, da Hedeselskabets Virksomhed paa et tilsvarende Omraade tog sin Begyndelse.

Allerede i 1852 havde Selskabet begyndt en Uddannelse af Drainingslærlinge. Disse Lærlinge fik af deres Husbonder Kost og Logis samt 1 Kr. 33 Øre om Ugen, og Selskabet gav dem derhos efter veludtjent Læretid en Douceur af 30 Kroner. Her greb nemlig Indenrigsministeriet understøttende ind, idet det stillede 400 Kr. aarlig til Selskabets Raadighed til Douceurer for flinke Lærlinge — det første og eneste Tilfælde, hvori Ministeriet har ydet Understøttelse til den af Landhusholdningsselskabet ledede Lærlingeuddannelse.

Uddannelsen af Drainingslærlinge ophørte i 1870, efter at der ialt var uddannet c. 250 Lærlinge.

Endelig har Selskabet ogsaa gjort et Forsøg med Uddannelse af Roedyrkningslærlinge; dette paabegyndtes i 1879, men opgaves allerede en halv Snes Aar efter af Mangel paa Lærlinge. Denne Uddannelse naaede aldrig at faa nogen Betydning og førte under hele Levetiden en hensygnende Tilværelse.

Man vil af denne Udvikling se, at Selskabet paa en Række af Omraader har søgt at uddanne unge Mennesker til Gavn for dem selv og det danske Landbrug, og man vil kunne spore den aarvaagne Opmærksomhed, hvormed Selskabet har fulgt Udviklingen herhjemme og strax grebet ind med en Uddannelse, hvor en eller anden Virksomhedsgren i Øjeblikket anbefalede en saadan. Dette vil bl. A. skjønnes af den udfoldede Virksomhed paa Engvandingens, Drainingsens og Mejerivæsenets Omraader.

Af disse forskellige Uddannelsesformer er der nu kun tilbage Uddannelsen af Landvæsenlærlinge paa større og mindre Gaarde og af Foderlærlinge, men af disse har kun Uddannelsen af Landvæsenlærlinge paa større Gaarde tilsyneladende nogen Livskraft og Betydning, medens de to andre Uddannelsesformer synes hendøende. Alligevel bibeholdes Institutionerne; thi der

har saa ofte netop paa Lærlingeomraadet været vexlende Opgang og Nedgang at iagttage, at ingen med Sikkerhed kan vide, om ikke en Opgangsperiode atter skulde forestaa for disse i høj Grad nyttige Uddannelsesmaader.

Lærlingeinstitutionen har altid været omfattet med den største Interesse saavel af Selskabets Præsidium som af dets Bestyrelsesraad, og naar i Nedgangstider Tvivlen har været oppe, om Institutionen burde bibeholdes, har der hævet sig stærke og vægtige Røster for dens fortsatte Bestaaen, Røster, der altid have bragt Tvivlen til at forstumme, og Kjendsgjæringerne have da ogsaa vist, at Selskabet havde gjort vel i at fortsætte Virksomheden.

I 1868 holdt daværende Præsident i Selskabet, Professor B. S. Jørgensen, et Foredrag om Selskabets Lærlingeinstitution, hvori han blandt Andet udtalte: »Det er altid let for de uddannede Lærlinge at faa Plads, og der indløber i Regelen fra Landmændene flere Forespørgsler om at faa af den Slags Folk, end der kan tilfredsstilles. Man kan ogsaa nok sige, at mangan ung Bondekarl har gjort sin Lykke ved at gennemgaa dette Lærlingekursus; ikke faa af Landets større Forpagtere ere tidligere Landvæsenlærlinge, som efter at være afgaaede fra Selskabet erholdt en Forvalterplads paa en større Gaard og derigjennem arbejdede sig op til deres nuværende Stilling, ligesom man ogsaa træffer mange tidligere Lærlinge som ansete og velstaaende Gaardmænd.«

Disse Ord, der udtaltes for over 30 Aar siden, passe den Dag i Dag, medens den efterfølgende Udtalelse af Etatsraad Hofman (Bang) vel nok saameget svarede til Forholdene den Gang og Tiden forud end just til de nuværende Forhold, men den er alligevel et betegnende Vidnesbyrd om, hvilken Nytte og Betydning, man da tillagde Institutionen. Han udtalte nemlig: »Blandt de 60—70 Elever, jeg har havt, have flere været fra Landhusholdningsselskabet, og jeg maa bestandig med særlig

Glæde tænke paa dem. Uden disse Lærlinge vilde det være umuligt at faa en saa god Aand og Tone ind i Arbejdskarlene og at faa disse til paa en fornuftig og nyttig Maade at benytte de lange Vinteraftener; ofte har jeg set Karlene sidde inde i Lærlingenes Kammer om Aftenen for af disse at blive vejledede ved deres Læsning. Jeg er desuden vis paa, at megen af den Trang til Undervisning, der nu viser sig hos Almuen, skyldes Landvæsenlærlingene.«

Femten Aar efter — i 1883 — holdt den bekendte Inspektør Buus ligeledes et Foredrag om Landhusholdningsselskabets Lærlingeinstitution.

Man befandt sig ogsaa den Gang i en Nedgangsperiode, og Spørgsmaalet havde været oppe, om Selskabet skulde fortsætte med sin Lærlingeuddannelse. Inspektør Buus udtalte da blandt Andet: »Jeg maa bestemt tilraade Selskabet at fortsætte med Landvæsenlærlingenes Uddannelse; thi ligesom det har uddannet Systemet, saaledes at det er blevet til Mønstret for den meget udstrakte private Virksomhed, saaledes skal det ogsaa altid vedblive at holde Institutionen vedlige som et Mønster, der kan udvikles efter Tidens Krav og de forandrede Forhold og altid gennemført paa den Maade, at man maa ønske den private Oplæring vil gaa i samme Spor. Træder Selskabet tilbage, saa vil den hele praktiske Oplærelse af Fremtidens Jordbrugere blive prisgiven en aldeles ukontrolleret privat Virksomhed, og er der da ikke netop Fare for, at denne Oplæringsmethode ved Mangel paa Tilsyn og Pleje i alt for mange Tilfælde kan blive ofret for en blot Attraa efter billig Arbejdskraft?«

Ved samme Lejlighed udtalte Professor B. S. Jørgensen, at han havde den Tro, at Lærlingeinstitutionen havde været et overmaade vigtigt Led i den Kjæde af Foranstaltninger, som havde bidraget til vort Landbrugs Udvikling, og hertil føjede Gehejmekonferentsraad Tesdorpf en indtrængende Anmodning til Landhusholdningsselskabet om endelig ikke at slaa Haanden af Lærlingeinstitutionen, der med Rette var betegnet, som en

af de smukkeste, vi havde benyttet, og som en af dem, der havde været virksomst til at løfte det danske Landbrug.

Endelig skrev Kaptajn J. C. la Cour i 1885 i et officielt Aktstykke: »Denne nu 66 Aar gamle Lærlingeuddannelse, der vedblivende bestaar i sin fulde Kraft, har da ogsaa øjensynlig været til stor Nytte; en Mængde Gaardejere i Landets forskellige Egne erkjende, at de ved denne have lagt Grunden til deres senere Velvære og fordelagtige Gaarddrift, og en Del have som Medhjælpere, Bestyrere og Forpagtere skabt sig en smuk og lykkelig Existens. At Institutionen i det Hele taget væsentlig har bidraget til vort Landbrugs Udvikling, er umiskjendeligt, og det er derfor ikke blot her i Landet, men ogsaa i Udlandet, at den har tildraget sig en for tjent Opmærksomhed.«

Til disse velvillige Udtalelser slutter sig ogsaa senere Forfattere, der have beskæftiget sig med vore Landbrugsforhold, deriblandt Højskoleforstander Schrøder i Askov og Landbrugskandidat C. C. Larsen.

Man vil saaledes se, at det ikke har manglet Lærlingeinstitutionen paa Paaskjønnelse herhjemme; men i endnu højere Grad synes Udlandet at have havt Opmærksomheden henvendt paa denne Uddannelsesmaade, til hvilken der ikke andet Steds haves noget Tilsvarende.

Paa Landbrugskongressen i Paris i 1878 holdt Professor B. S. Jørgensen et Foredrag om denne Institution, og dette Foredrag vakte den største Opsigt og fremkaldte højst anerkjendende Udtalelser om denne fortrinlige og praktiske Ide, som man maatte ønske gennemført i andre agerdyrkende Lande.

I 1882 var Professor B. S. Jørgensen paa en Rejse i Sverig og her var Landhusholdningsselskabets Lærlingeinstitution Gjenstand for almindelig og særdeles anerkjendende Udtalelser fra Landbrugets ledende Mænd.

Gehejmekonferentsraad Tesdorpf udtalte i 1883, at Institutionen ligefrem vakte Forbauselse hos de mange Gjæster, der fra alle Europas Lande kom til Ourupgaard. »En saadan Institution vilde det ikke være muligt at faa oprettet i vort Land« — sagde Franskmanden, Tyskeren og Englænderen.

Baade den svenske og den norske Rigsdag have gjentagne Gange beskjæftiget sig med denne Sag og fremhævet Danmark som et følgeværdigt Exempel paa dette Omraade, og de svenske Landbrugsautoriteter, »Selskabet til Norges Vel« og forskjellige private Institutioner i begge Lande have flere Gange henvendt sig til Landhusholdningsselskabet for at faa detaillerede Oplysninger om Lærlingeinstitutionen, Oplysninger, der selvfølgelig beredvillig ere stillede til Disposition. Ogsaa fra Belgien og fra Tyskland er der i de senere Aar fremkommet Forespørgsler om Institutionen, og udsendte Stipendiater fra fremmede Lande have ofte paa Selskabets Kontor søgt og faaet Oplysninger om den Lærlingeuddannelse, der øjensynligt interesserede dem levende og vakte deres udelte Beundring. Om Exemplet er fulgt noget Sted i Udlandet vides ikke, men der er i alt Fald Grund til at formene, at der i Norge gjøres et Forsøg fra privat Side paa en lignende Organisation om end i formindsket Omfang og efter særlig afpassede Regler. I den senere Tid har særlig Selskabets Anvisning til Dagbogsføring og Antagelsesbetingelserne været efterspurgt fra norske Landbrugsskoler.

Da Landhusholdningsselskabets Lærlingeinstitution er særegen for Danmark, og da den utvivlsomt har gjort det danske Landbrug stor Nytte og vedblivende nyder den største Anerkjendelse baade herhjemme og i Udlandet, vilde det ganske sikkert være urigtigt at opgive den, selv om den i Øjeblikket befinder sig i en Nedgangsperiode. Dette er unægteligt Tilfældet, idet Selskabet ved Udgangen af 1899 kun har til Uddannelse

ialt 55 Landvæsenslærlinge paa større Gaarde og 6 Foderlærlinge, men ikke en eneste Landvæsenslærling paa mindre Gaarde.

Slige Nedgangstider have imidlertid været kjendte før, endog i langt betænkeligere Grad, men de ere altid blevne afløste af en Opgangsperiode. I den lange Tid, Lærlingeinstitutionen nu har bestaaet, har der jo ofte været en Bølgegang at spore, og det, at vi i Øjeblikket befinde os i Bølgedalen, udelukker ikke Muligheden af, at vi igjen kunne komme opad, og saalænge denne Mulighed er tilstede, vil det næppe være tilraadeligt at opgive Institutionen.

Det lader sig nemlig ikke bestride, at den Uddannelse, Selskabet giver sine treaarige Landvæsenslærlinge, ret benyttet, er mere rationel og udviklende for de unge Lærlinge, end den private Uddannelse som Regel kan være. Det er jo tre forskellige større Landbrug, de unge Mennesker lære at kjende, og da Uddannelsen foregaar i forskellige Egne af Landet, vil det som Regel være nye Former og nye Forhold, den Unge bliver bekjendt med. Da tilmed Lærestederne udsøges med en vis Omhu og der tages Hensyn til om de moderne Landbrugsredskaber og Maskiner ere tilstede, samt til det direkte og interesserede Tilsyn med Lærlingen, der kan ventes fra Husbondens Side, saa synes det dog ret indlysende, at denne Uddannelsesmaade maa kunne bringe den lærvillige unge Mand en Indsigt og en Erfaring paa forskellige Omraader, der i høj Grad kan komme ham til Nytte i hans senere Liv.

Naar hertil kommer, at det hidtil har vist sig, at en veludtjent Lærling med Selskabets Lærebrev har forholdsvis let ved at faa gode og vellønnede Pladser, og i mange Tilfælde har staaet sig i Konkurrencen med mange Ansøgere, saa ligger dog ogsaa heri en Spore for de unge Mænds Forældre og Værger til at søge til Landhusholdningsselskabet.

Den nye Kvalitetsbedømmelse, der nu skal finde Sted, vil være i høj Grad til Nytte for de dygtige unge

Mennesker og en Spore for dem til at naa første Karakter, hvilket utvivlsomt yderligere vil fremme Adgangen for dem til de gode og vellønnede Pladser i Landbruget. Man tør nemlig gaa ud fra, at de unge Mænd, der forlade Landhusholdningsselskabets Læringleuddannelse med en Kvalitetsbedømmelse, der sætter dem i første Klasse, virkelig ville være dygtige og brugbare, og med dette Stempel ville de sikkert blive efterspurgte som Medhjælpere i det store Landbrug.

Ogsaa det, at Lærlingene ere under Selskabets stadige Tilsyn og under dets Beskyttelse, at de skulle føre en omhyggelig og ret minutøs Dagbog efter en vedtagen Plan og Vejledning, at de fra Selskabet faa sendt nyttige og gode Landbrugsbøger, som de i deres Fritid kunne læse i og lære af, og som blive deres Ejendom efter veludtjent Læretid — maa dog ogsaa forekomme Forældre og Værger som tilskyndende Momenter til at lade de af deres unge Mænd, der søge en rationel Landbrugsuddannelse og som kunne ventes flittigt og samvittighedsfuldt at ville tage Gjerningen op, gaa ind under Landhusholdningsselskabets Læringleinstitution.

Den praktiske Uddannelse vil utvivlsomt den lærevillige og opmærksomme Elev her kunne faa i tilstrækkelig Grad, og vil han derefter senere søge sine Kundskaber paa det theoretiske Omraade forøgede, saa har han erhvervet et Grundlag af Forstaaelse og Viden, paa hvilket der med Udsigt til et godt Resultat kan bygges videre.